

Część III

Ujęcie podmiotowe

Fot. Rafał Mielnik

ROZDZIAŁ 18

Dyplomacja klimatyczna

Wdobie globalizacji znacznemu rozszerzeniu uległ zakres podmiotów zaangażowanych w działania dyplomatyczne, a także katalog problemów podejmowanych przez współczesną dyplomację. Nie ulega wątpliwości, że nadal głównym podmiotem dyplomacji pozostają państwa, jednak coraz większą rolę odgrywają organizacje międzynarodowe, aktorzy subpaństwowi (miasta i regiony) i pozapaństwowi (*non-governmental organization*, NGO) oraz korporacje transnarodowe. Jak zauważają badacze stosunków międzynarodowych¹, klasyczna dyplomacja zajmowała się tzw. wysoką polityką. Powodem odejścia od niej było zakończenie zimnej wojny, a przede wszystkim przyczynił się do tego proces globalizacji – stąd zainteresowanie się problemami „niskiej polityki”, w tym m.in. kwestiami klimatu. W drugiej połowie XX w., wraz z organizacją szeregu międzynarodowych konferencji poświęconych problemom degradacji środowiska, pojawiło się pojęcie **dyplomacji klimatycznej**, czasem również określanej jako „zielona dyplomacja”.

Powstanie dyplomacji klimatycznej wiąże się z trwającym od wielu lat trendem popierającym troskę o stan przyrody i środowiska naturalnego oraz ochronę współczesnych ekosystemów, zagrożonych przez negatywną działalność człowieka². Dyplomacja na rzecz klimatu ewoluowała na przestrzeni lat pod względem zasięgu i złożoności. Uwzględnianie kwestii zmian klimatycznych w szeroko rozumianej polityce zagranicznej i dyplomacji nastąpiło wskutek zwiększenia zainteresowania wdrażaniem i zarządzaniem ryzykiem klimatycznym na skalę światową. W efekcie wzrosła także liczba wspólnych sojuszy pomiędzy państwami i innymi podmiotami stosunków międzynarodowych. Zainicjowane zostały również dyskusje na temat konsekwencji zmian klimatu i możliwych działań³.

W polskiej literaturze trudno znaleźć precyzyjną definicję terminu „dyplomacja klimatyczna”, stąd w niniejszym rozdziale zaprezentowano kilka prób

¹ B. Surmacz, *Tendencje ewolucji współczesnej dyplomacji*, w: *Poziomy analizy stosunków międzynarodowych*, red. E. Haliżak, M. Pietraś, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2013, s. 233–253.

² Por. J. Purdy, *The Politics of Nature: Climate Change, Environmental Law, and Democracy*, „The Yale Law Journal” 2010, No. 119(6), s. 1122 i n.

³ A. Hristova, D. Chankova, *Climate Diplomacy – A Growing Foreign Policy Challenge*, „Juridical Tribune/Tribuna Juridica” 2020, No. 10(2), s. 194.

rozpatrzenia pojęcia przez zagranicznych badaczy. Anna Hristova i Dobrinka Chankova określają dyplomację klimatyczną jako działalność, mechanizm, ale również środek reagowania, którego cel stanowi stworzenie w niedalekiej przyszłości międzynarodowego systemu ochrony klimatu i zapewnienie jego efektywnego funkcjonowania⁴. Diarmuid Torney i Maia K. Davis Cross zauważają natomiast, że dyplomacja klimatyczna jest szczególnym rodzajem dyplomacji środowiskowej. Jej wyodrębnienie nastąpiło ze względu na bardzo dużą uwagę, jaką zmiany klimatyczne przyciągają na całym świecie w porównaniu z innymi kwestiami środowiskowymi⁵.

Warto zwrócić również uwagę na efekty kilkunastoletniej współpracy organizacji Adelphi i jej partnerów z Federalnym Ministerstwem Spraw Zagranicznych Niemiec (*szerzej zob. ramka Niemcy a dyplomacja klimatyczna*). Podmioty prowadzą wspólnie platformę internetową climate-diplomacy.org, która stanowi źródło wiedzy i bieżących informacji dotyczących dyplomacji klimatycznej na świecie. Na stronie organizacji można znaleźć definicję dyplomacji klimatycznej rozumianej jako wykorzystywanie narzędzi dyplomatycznych w celu wspierania utworzenia i efektywnego funkcjonowania międzynarodowego systemu przeciwdziałania zmianom klimatu oraz łagodzenia negatywnych skutków tych zmian. Silna sieć partnerów, w tym przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego i sektora prywatnego, okazuje się niezbędna do wypełnienia tak zarysowanego celu. Międzynarodowa dyplomacja na rzecz środowiska i klimatu, dwustronna współpraca w tym zakresie, a także polityka ochrony środowiska mogą promować dialog i budowanie zaufania, przyczyniając się tym samym do stabilnej sytuacji w kraju, regionie i na świecie⁶.

Niemcy a dyplomacja klimatyczna

Walka ze zmianami klimatycznymi (niem. *der Klimawandel*), zanieczyszczeniem środowiska naturalnego, ale także ochroną bioróżnorodności, jest jednym z najważniejszych filarów polityki Federalnej Republiki Niemiec od lat 90. XX w. Można uznać, że Niemcy są liderem w Unii Europejskiej pod względem działalności na rzecz ochrony środowiska, a dyplomacja klimatyczna stanowi centralny punkt ich polityki zagranicznej. W tym kontekście używa się w Niemczech dwóch pojęć. Wąski termin „dyplomacja klimatyczna” (niem. *die Klimadiplomatie*) głównie odnosi się do działań podejmowanych w ramach Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. Szerszym, używanym do zaprezentowania działań podejmowanych na arenie międzynarodowej, jest „zagraniczna polityka klimatyczna” (niem. *die Klimaaußenpolitik*). Pojęcie to rozumie się jako włączenie kwestii klimatycznych do działań podejmowanych w ramach prowadzonej polityki zagranicznej* co ma przyczynić się do tego, że polityka na rzecz klimatu powinna stać się stałym tematem debat międzynarodowych**.

⁴ Ibidem, s. 195.

⁵ D. Torney, M.K. Davis Cross, *Environmental and Climate Diplomacy: Building Coalitions through Persuasion*, w: *European Union External Environmental Policy. Rules, Regulation and Governance Beyond Borders*, eds. C. Adelle, K. Biedenkopf, D. Torney, Palgrave Macmillan, Cham 2017, s. 39–58.

⁶ *What Is Climate Diplomacy?*, Climate Diplomacy, <https://climate-diplomacy.org/what-climate-diplomacy> [dostęp: 1.02.2022].

Niemieccy politycy podkreślają znaczenie tego rodzaju dyplomacji jako „katalizatora polityki zagranicznej”****. Według raportu Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych RFN z grudnia 2019 r. podstawą niemieckiej dyplomacji klimatycznej jest wspomniane już w podręczniku Porozumienie Paryskie z roku 2015 r. (zob. rozdział 2. *Dokumenty zrównoważonego rozwoju*). Dyplomację klimatyczną postrzega się również jako środek do osiągnięcia celów bardziej globalnych, a mianowicie Agendy 2030 ONZ. Kwestie klimatyczne pozostają nieodłącznie związane z zapewnieniem bezpieczeństwa, co potwierdza m.in. przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych Heiko Maasa, który zwrócił szczególną uwagę na to, że zmiany klimatu zagrażają bezpośrednio pokojowi i bezpieczeństwu na świecie, a także powodują ogromne straty dla gospodarek****. W ONZ od 2018 r. z inicjatywy Niemiec powstała tzw. grupa zrzeszająca ponad 50 państw nazwana „Klimat a bezpieczeństwo”.

Pandemia COVID-19 nie wpłynęła zasadniczo na stanowisko Niemiec w stosunku do zmian klimatu, co podkreśliła była kanclerz Angela Merkel na forum Petersburskiego Dialogu Klimatycznego w Berlinie 28 kwietnia 2020 r.***** Zadeklarowała zdecydowane poparcie dla działań Europejskiego Zielonego Ładu, jak również wskazała na potrzebę rozwijania współpracy międzynarodowej w tym zakresie, przeznaczając 4 mld EUR na międzynarodową walkę ze zmianami klimatycznymi. Przed forum w niemieckiej prasie pojawił się również wspólny apel 60 dużych niemieckich przedsiębiorstw, takich jak Bayer, Puma czy Telekom, o to, żeby odbudowa gospodarki po pandemii odbywała się bez szkody dla klimatu*****. Także w programie niemieckiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej (2020 r.) zrównoważony rozwój stał się jednym z sześciu zadań wyznaczonych do realizacji. Niemcy zatem aspirują do roli niekwestionowanego światowego lidera w tej dziedzinie i jak wskazują obserwatorzy, chodzi tutaj nie tylko o dobro ogólne ludzkości, lecz również o korzyści gospodarcze, takie jak eksport technologii w zakresie ochrony środowiska*****.

Wagę i znaczenie dyplomacji klimatycznej dla Niemiec potwierdza powołanie szefowej organizacji Greenpeace, Jennifer Morgan, na pełnomocniczkę niemieckiego rządu ds. klimatu. Wydaje się, że Minister Spraw Zagranicznych Annalena Baerbock z Partii Zielonych postawiła w tym wypadku na rozeznanie i kontakty Morgan, która już w 2007 r. doradzała rządowi Niemiec w czasach ważnego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej albo podczas szczytu G7 w Heiligendamm, gdzie sprawy ochrony klimatu stanowiły główny temat. Morgan była też współautorką pojawiającego się regularnie raportu Rady Klimatycznej ONZ*****.

* L. Li, *Soft Power for Solar Power: Germany's New Climate Foreign Policy*, Germanwatch, 02.2016, s. 8, <https://germanwatch.org/sites/germanwatch.org/files/publication/14552.pdf> [dostęp: 18.07.2020].

** *Ressortbericht des Auswärtigen Amts zur Vorlage im Staatssekretärsausschuss für Nachhaltigkeit*, Auswärtiges Amt, 03.2013, s. 3–4, <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/975274/429966/727d4a93be0ca657e196ce7d71d033e9/2013-04-11-bericht-aa-nachhaltigkeit-leitmotiv-der-aussenpolitik-data.pdf?download=1> [dostęp: 18.07.2020].

*** *Federal Foreign Office Climate Diplomacy Report*, Auswärtiges Amt, 12.2019, s. 3, <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2296210/3371d7d8f8b282036ff0db19af1db021/200124-klimabericht-dl-data.pdf> [dostęp: 18.07.2020].

**** *Statement von Außenminister Heiko Maas in der Offenen Debatte des Sicherheitsrats der Vereinten Nationen "Addressing the Impacts of Climate-related Disasters on International Peace and Security"*, Auswärtiges Amt, 25.01.2019, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/maas-klimano/2182050> [dostęp: 18.07.2020].

***** *Rede von Bundeskanzlerin Merkel im Rahmen des XI. Petersberger Klimadialogs am 28. April 2020 (Videokonferenz)*, Die Bundeskanzlerin, <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-im-rahmen-des-xi-petersberger-klimadialogs-am-28-april-2020-videokonferenz--1748018> [dostęp: 18.07.2020].

***** *Viele Firmen fordern ehrgeizige Klimapolitik*, N-TV, 26.04.2020, <https://www.n-tv.de/wirtschaft/Viele-Firmen-fordern-ehrgeizige-Klimapolitik-article21741294.html> [dostęp: 18.07.2020].

***** R. Bajczuk, *Niemcy na szczycie klimatycznym: walka o globalne porozumienie i własne interesy*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 2.12.2015, <https://www.osw.waw.pl/en/node/23888> [dostęp: 18.07.2020].

***** *Szefowa Greenpeace przechodzi do niemieckiego MSZ*, Deutsche Welle, 9.02.2022, <https://www.dw.com/pl/szefowa-greenpeace-przechodzi-do-niemieckiego-msz/a-60719185> [dostęp: 9.02.2022].

Ochrona środowiska w Danii

Farma wiatrowa w Danii

Źródło: *Middelgrunden Wind Farm 2009-07-01 Edit Filtered*, Wikimedia Commons, 1.07.2009, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Middelgrunden_wind_farm_2009-07-01_edit_filtered.jpg [dostęp: 9.02.2022].

Dania to państwo, które z sukcesem realizuje dyplomację klimatyczną – znajduje się w czołówce państw, które znaczną część funduszy przeznaczają na cele środowiskowe. W roku 1985 duńscy politycy ostatecznie zdecydowali się zrezygnować z wszelkich form energii jądrowej, zwiększyli jednocześnie rządowe dotacje na turbiny wiatrowe. Uważa się za pewne, że Duńczycy osiągną wyznaczony, przez zdecydowaną większość w parlamencie, cel zakładający 100% neutralną dla klimatu produkcję energii do 2028 r. Co ciekawe, 15 września 2019 r. po raz pierwszy w historii elektrownie wiatrowe w Danii pokryły zapotrzebowanie kraju na prąd. Silny wiatr wiejący znad Morza Północnego spowodował, że farmy wiatrowe wyprodukowały 100% energii, jakiej potrzebowały wszystkie przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe w Danii. W sumie duńska produkcja prądu wyniosła 130% zapotrzebowania krajowego. Nadwyżkę sprzedano za granicę.

Rząd Danii ogłosił także, że przeznaczy 1,25 mld DDK (168 mln EUR) na żywność pochodzenia roślinnego. Jest to część porozumienia klimatycznego skoncentrowanego na redukcji emisji gazów cieplarnianych. Jednocześnie stanowi to największą inwestycję w badania i rozwój żywności roślinnej w historii Unii Europejskiej. Porozumienie dotyczące promocji roślin i „zielonej konwersji” duńskiego rolnictwa zostało zaaprobowane przez wszystkie partie w parlamencie*.

* *Duńczycy zbudują „wiatrakowe” wyspy*, RP Energia, 21.05.2020, <https://energia.rp.pl/nowa-energia/art-17022441-dunczycy-zbuduja-wiatrakowe-wyspy> [dostęp: 10.02.2022].

Wielowymiarowy charakter dyplomacji klimatycznej jest spowodowany podejmowaniem działań zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym. Charakteryzuje się różnorodnością, gdyż przedmiot teje dyplomacji może się różnić w zależności od położenia geograficznego,

kręgu kulturowego czy rozwoju społeczno-gospodarczego⁷ (zob. ramka *Zależności w prowadzeniu dyplomacji klimatycznej*). Wśród kwestii poruszanych za pośrednictwem dyplomacji klimatycznej znajdują się m.in. wpływ zmian klimatycznych na gospodarkę, budowa nowoczesnych, przyjaznych środowisku miast, uwzględnienie kwestii środowiskowych przy opracowywaniu strategii zagospodarowania przestrzennego, a także ochrona mórz i oceanów⁸. Co ważne, w odróżnieniu od klasycznego modelu dyplomacji tutaj istotną rolę odgrywają eksperci, a większą uwagę zwraca się na aspekty techniczne, wiedzę z zakresu ekologii i biologii, bezpośrednią partycypację społeczeństwa oraz poczucie wspólnej odpowiedzialności⁹. Jak zauważa

Ewelina Morawska, zielona dyplomacja może być również traktowana jako forma pokojowej dyplomacji, która dąży do pogodzenia się człowieka z naturą, zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju na rzecz przyszłych pokoleń. Zielona dyplomacja realizowana jest na wielu poziomach: w życiu społecznym i politycznym, w edukacji, filozofii oraz w ramach współpracy międzynarodowej¹⁰.

Bogate państwa kompensują swoje „grzechy klimatyczne”

W Rwandzie instalowane są przyjazne dla środowiska piece, 90 tys. z nich już działa w wioskach; plan zakłada budowę kolejnych 40 tys. nowych pieców rocznie. Mają one pozytywny wpływ różnego rodzaju: wycinka lasów w regionie spowodowana spalaniem drewna w tradycyjnych kominkach została znacznie ograniczona, zanieczyszczenie powietrza w chatkach zmniejszyło się, a co roku unika się emisji ok. 270 tys. t gazów cieplarnianych. Piec kosztuje ok. 100 EUR za sztukę, pieniądze pochodzą z Niemiec – m.in. od firm i osób prywatnych, które chcą w ten sposób „wynagrodzić” swoje „klimatyczne grzechy”, jak np. nieekologiczne podróże lotnicze*.

* COP26: Jak bogate kraje kompensują własne grzechy klimatyczne, Deutsche Welle, 31.10.2021, <https://www.dw.com/pl/cop26-jak-bogate-kraje-kompensuj%C4%85-w%C5%82asne-grzechy-klimatyczne/a-59675841> [dostęp: 13.01.2022].

Unia Europejska i dyplomacja klimatyczna

Unia Europejska stopniowo, lecz systematycznie rozwija swoją dyplomację w zakresie środowiska i klimatu. Nie ulega wątpliwości, że dyplomacja klimatyczna może być sposobem na zacieśnienie relacji państw sąsiedzkich i godzenie interesów gospodarczych państw w duchu ochrony zasobów naturalnych, a przewodnictwem w międzynarodowych działaniach na rzecz ochrony klimatu i aspiracje do bycia liderem w tej dziedzinie składają się na jeden z filarów wspólnej polityki zagranicznej UE. Unia Europejska traktuje zatem dyplomację klimatyczną jako

⁷ Ibidem, s. 195.

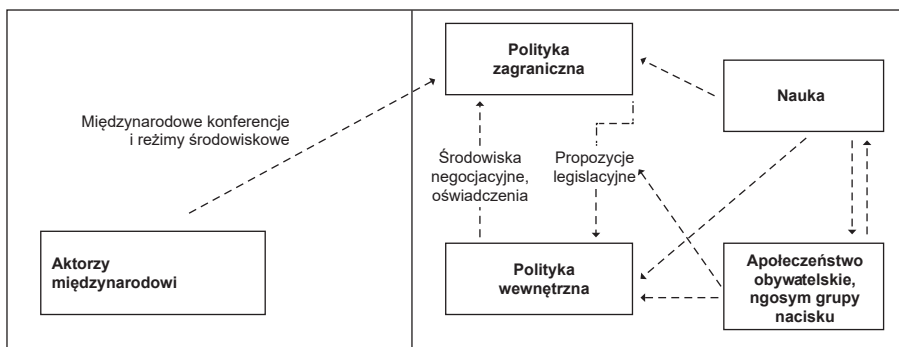
⁸ P. Villarrubia-Gómez, S.E. Cornell, J. Fabres, *Marine Plastic Pollution as a Planetary Boundary Threat – The Drifting Piece in the Sustainability Puzzle*, “Marine Policy” 2018, No. 96, s. 213.

⁹ E. Iftime, *Green Diplomacy – A New Type of International Cooperation (II)*, “Ecoforum” 2014, Vol. 3, No. 2(5), s. 119.

¹⁰ E. Morawska, *Zielona dyplomacja jako zewnętrzny wymiar polityki ekologicznej Kazachstanu*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2018, nr 1, s. 149.

swoisty *softpower*, pokazując się jako obszar, który oferuje alternatywny model życia, ograniczając konsumpcję czy dbając o niskoemisyjny transport publiczny. Unia Europejska swoją dyplomację klimatyczną definiuje jako „prace na forach wielostronnych i na szczeblu dwustronnym, służące propagowaniu ambitnych globalnych celów i działań klimatycznych na rzecz ogólnoświatowej transformacji z myślą o neutralności klimatycznej”¹¹.

Zależności w prowadzeniu dyplomacji klimatycznej

Poziom międzynarodowy

Poziom dyplomacji środowiskowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Udovic, M. Pongrac, *The Development, (Non) Institutionalisation, and (Lost) Opportunities of Slovenian Environmental Diplomacy in the Last 25 Years*, "Croatian International Relations Review" 2016, No. 22(76), s. 35.

Jak pokazano na rysunku w niniejszej ramce, realizacja dyplomacji na rzecz klimatu odbywa się na dwóch płaszczyznach: są to działania na szczeblu międzynarodowym oraz współpraca społeczeństwa obywatelskiego, środowisk akademickich i decydentów. Wykres pokazuje, że istnieje wiele czynników i aktorów, którzy wpływają na rozwój tej formy dyplomacji. Ponadto na kształtowanie dyplomacji na rzecz klimatu mają wpływ liczne procesy zachodzące w obrębie poziomu państwowego i międzynarodowego. Z wykresu zatem wynika, że na dyplomację klimatyczną składają się wszystkie działania realizowane w koordynacji pomiędzy środowiskiem akademickim, społeczeństwem obywatelskim i rządem, które prowadzą do wypracowania stanowisk w zakresie ochrony środowiska. Są one następnie prezentowane i wspierane w negocjacjach międzynarodowych. Wszystkie trzy strony mają znaczenie w formułowaniu decyzji, które powinny być podejmowane na arenie międzynarodowej; jednak tylko wybory decydentów politycznych pozostają wiążące, podczas gdy pozostałe dwie strony odgrywają rolę konsultacyjną.

Troska o środowisko i klimat to priorytet Unii Europejskiej, która ma ambicje komunikowania swoim obywatelom, ale również społecznościom spoza UE, że ograniczenie emisji nie musi spowalniać wzrostu gospodarczego, ale poprzez wspieranie innowacyjności w sektorze czystych technologii można stawiać na rozwój. Działania te motywowane są zapewnieniem bezpieczeństwa

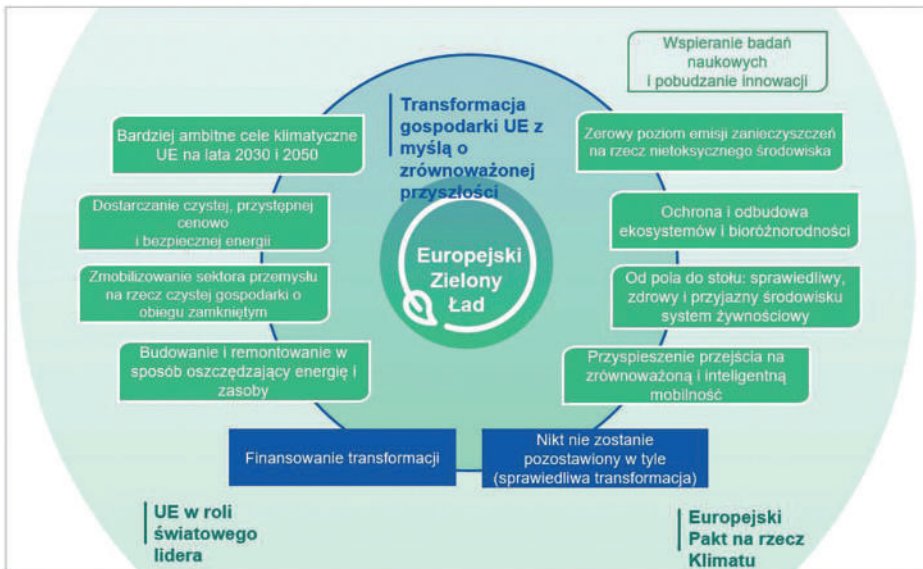
¹¹ *Cele klimatyczne a polityka zewnątrzna UE*, Rada Europejska, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/climate-change/climate-external-policy/> [dostęp: 24.03.2022].

energetycznego, ale też zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń, co skutkuje np. obniżeniem kosztów opieki zdrowotnej¹².

Ważnym wydarzeniem w ramach dyplomacji klimatycznej UE było ogłoszenie **Europejskiego Zielonego Ładu** (*European Green Deal*) we wrześniu 2019 r. tuż po wyborze nowej szefowej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen. Program zakłada intensyfikację działań UE na rzecz ochrony klimatu poprzez przyjęcie rozwiązań legislacyjnych i wdrażających je środków, w tym wielkich nakładów finansowych. Dzięki nim Europa do 2050 r. ma stać się kontynentem neutralnym dla klimatu. Neutralność klimatyczna nie jest jednak wyłącznym założeniem Europejskiego Zielonego Ładu. Cel polityczny stanowią utrzymanie i wzmocnienie przez UE jej globalnego przywództwa w walce o powstrzymanie zmian klimatu. Główne założenia programu to:

- dostarczanie czystej i bezpiecznej energii,
- wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym,
- wznoszenie budynków o niższym zapotrzebowaniu na energię,
- przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność,
- ochronienie i odbudowanie ekosystemów oraz bioróżnorodności,
- przystosowanie się do zmiany klimatu,
- chronienie zdrowia.

Rysunek 18.1. Schemat Europejskiego Zielonego Ładu

Źródło: Komunikat Komisji. *Europejski Zielony Ład*, Komisja Europejska, 11.12.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=DE> [dostęp: 12.01.2022].

¹² L. Czechowska, *Unijna dyplomacja wobec zmian klimatu*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2017, <http://repozytorium.umk.pl/handle/item/4426> [dostęp: 12.01.2022].

Film *Czy czeka nas koniec?* (*Before the Flood*), reż. Fisher Stevens, USA 2016

Film *Czy czeka nas koniec?* stanowi zapis podróży Leonardo Di Caprio, który odwiedził północne tereny, lasy równikowe, państwa bogate i biedne w celu zbadania skali problemu związanego z globalnym ociepleniem i zmianami klimatu. Przybliżono przykład Kanady, gdzie spółka wydobywająca ropę emituje ogromne ilości gazów cieplarnianych i niszczy miejscowy ekosystem. Dokumentaliści postanowili pokazać również Sumatrę, w której producenci oleju palmowego wypalają las tropikalny. Bohater przeprowadził rozmowy ze światowymi liderami (m.in. z Barackiem Obamą) czy współczesnymi przedsiębiorcami i wizjonerami (Elon Musk). W filmie występują goście specjalni: papież Franciszek, John Kerry czy Philip Levine – burmistrz Miami Beach. Ukazano w sugestywny sposób powodzie, katastrofy, pożary czy migracje. Sam Di Caprio latał helikopterem ponad lasami, gdzie w miejscu drzew widać tylko dziury pełne błota zmieszanego z ropą. Podsumowanie filmu stanowi finałowe przemówienie DiCaprio na forum ONZ – swoiste wezwanie do działania na rzecz wspólnej przyszłości.

tworzenia nowych dokumentów, ale i realnego działania instytucji UE i państw członkowskich.

Dyplomacja klimatyczna napotyka na wiele wyzwań. Po pierwsze, sam problem zmian klimatycznych jest nagły, ponieważ niektóre zmiany muszą zostać powstrzymane odpowiednio wcześnie, zanim ich skutki staną się nieodwracalne. Kolejne wyzwanie to konieczność współpracy między państwami i organizacjami międzynarodowymi. Ta współpraca może być utrudniona przez fakt, że poruszane kwestie ekologiczne mogą dotyczyć interesu narodowego danego państwa lub stanowić fundament polityki wewnętrznej. Zielona dyplomacja może być realizowana nie tylko na poziomie międzyrządowym, ale również przez organizacje pozarządowe oraz partnerstwa publiczno-prywatne¹³. Trzecią kwestią jest wpływ działań wprowadzonych w celu ochrony klimatu na sytuację wewnętrzną w państwach, np. zwiększone opłaty za prąd czy podwyżki cen w sklepach¹⁴. W obrębie dyplomacji klimatycznej spotykają się zatem interesy zarówno globalne, jak i narodowe.

Unia Europejska w ramach dyplomacji klimatycznej ma do odegrania znaczącą rolę, ale to oznacza wskazanie zarówno obszarów priorytetowych, jak też szans i zagrożeń w tym zakresie. Co więcej, powinna się także skupić na konsekwencjach, jakie zmiany klimatu mają dla pokoju i stabilności (zob. rozdział 5. *Zmiany klimatyczne*). Zmiany klimatyczne przyczyniają się bowiem do intensyfikacji zagrożeń i zaostrzenia już istniejących konfliktów, do których należą np. migracje. Naukowcy przewidują, że w miarę ocieplania się globu liczba osób ubiegających się o azyl w Europie będzie rosła. Ocieplenie w granicach 2,6–4,8°C równa się 660 tys. dodatkowych osób rocznie szukających schronienia w Europie do 2100 r. To pokazuje, jak ważne są kwestie klimatu w unijnej polityce, które wymagają nie tylko

¹³ S. Ioan, *Green Diplomacy – The Chance to Mitigate the Effects of the Economic Crisis in the Context of Sustainable Development*, "Procedia – Social and Behavioral Sciences" 2013, Vol. 81, s. 225.

¹⁴ A. Hristova, D. Chankova, op. cit., s. 197.

Kalendarium

- 1985 – rezygnacja przez Danię z wszelkich form energii jądrowej, przy jednoczesnym zwiększeniu rządowej dotacji na turbiny wiatrowe.
- 2015 – Porozumienie Paryskie, pierwsze w historii uniwersalne, prawnie wiążące porozumienie w dziedzinie klimatu, w którym określono ogólnosiwiatowy plan działania, mający chronić przed groźbą zmiany klimatu dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości poniżej 2°C oraz dążeniu do utrzymania go na poziomie 1,5°C.
- 2019 – przedstawienie przez Komisję Europejską Europejskiego Zielonego Ładu.
- 2021 – prezentacja przez Komisję Europejską pakietu wniosków ustawodawczych dotyczących wprowadzenia zmian transformacyjnych, które są potrzebne w całej gospodarce, społeczeństwie i przemyśle na drodze do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

Słowniczek

Dyplomacja klimatyczna – działalność, mechanizm, ale również środek reagowania, którego celami są stworzenie w niedalekiej przyszłości międzynarodowego systemu ochrony klimatu i zapewnienie jego efektywnego funkcjonowania.

Europejski Zielony Ład (*European Green Deal*) – to strategia rozwoju, która ma przekształcić Unię Europejską w obszar neutralny klimatycznie. Jest odpowiedzią na kryzys klimatyczny i silne procesy degradacji środowiska. Wedle ogólnych założeń *Green Deal* Unia Europejska ma stać się społeczeństwem neutralnym klimatycznie, sprawiedliwym i dostatnym, z nowoczesną, zasobooszczędną, przyjazną środowisku gospodarką.

EU ETS – unijny system handlu uprawnieniami do emisji; jest kluczowym elementem polityki UE na rzecz walki ze zmianą klimatu oraz jej podstawowym narzędziem służącym do zmniejszania emisji gazów cieplarnianych w sposób opłacalny. Stanowi pierwszy i dotychczas największy na świecie rynek uprawnień do emisji CO₂.

Problemy do dyskusji

1. Wskaż największe wyzwania dyplomacji klimatycznej Unii Europejskiej w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu.
2. Jak prowadzenie dyplomacji klimatycznej może wpłynąć na wizerunek państwa na arenie międzynarodowej?

Dodatkowa literatura

EU Climate Diplomacy: Politics, Law and Negotiations, eds. S. Minas, V. Ntousas, European Union Council Bibliography, 2019, <https://www.consilium.europa.eu/pl/documents-publications/library/library-blog/posts/eu-climate-diplomacy/> [dostęp: 6.07.2022].

European Union External Environmental Policy. Rules, Regulation and Governance Beyond Borders, eds. C. Adelle, K. Biedenkopf, D. Torney, Palgrave Macmillan, 2017.
GO₂'50. Klimat. Społeczeństwo. Gospodarka, nr 1/2020, Państwowy Instytut Badawczy, 2020, <http://climatecake.pl/wp-content/uploads/2020/12/GO2%E2%80%9950.-Klimat.-Spo%C5%82ecze%C5%84stwo.-Gospodarka..pdf> [dostęp: 6.07.2022].

Materiał filmowy

Jak Szwecja zamienia odpady w złoto, Fantastyczny świat, 25.02.2021, https://www.youtube.com/watch?v=9IbiolbDg_M [dostęp: 6.07.2022].

Film pokazuje, jak Szwedzi z sukcesem zarządzają gospodarką odpadami. Jest to niewątpliwie element ich dyplomacji klimatycznej, która może stać się wzorem dla innych państw. Obecnie w kraju tym mniej niż 1% odpadów z gospodarstw domowych trafia na składowiska, resztę poddaje się różnym formom recyklingu: materiałowemu, surowcowemu lub organicznemu. Warto zwrócić uwagę, że problemem tym zajmuje się Szwecja od lat 70. XX w., kiedy zaczęła przechodzić na odnawialne źródła energii i ekologiczne ogrzewanie domów. Transformacja ta objęła również edukację, regulacje prawne, ale także zmiany mentalności i postaw obywateli.

